

Ein sann 1940-debatt er overmoden

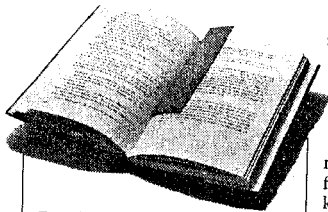
Eg vonar at Eystein Eggens roman kan bidra til ein sakleg debatt kring hendingane i 1940, skriv Svein Blindheim.

«I bokens fiksjon heter generalen Sivert Frigstad», fortel vasketelen. Det er fint lite fiksjon her for han som er godt kjend med krigen i 1940 og som kjenner militærstellet vårt frå innsida. Eg vågar påstanden at du på mange måtar finn meir fiksjon i offisiell og halvoffisiell historiografi om Noregs krig.

Meldaren kjenner att alle litt sentrale personar i boka, frå hovudperson general Carl Gustav Fleischer sjølv, over stabssjef Lindbäck-Larsen, som hos Eystein Eggen (EE) heiter Seydlitz-Olsen, bataljonssjef Bockman med Gratang-katastrofen, hos EE major Piene, bataljonssjef Hyldmo, her major Granmoen. Hyldmo, trønderen, var sjef for bataljonen som var med på å gjenerobre Narvik. Generalstabsløytnant Skougaard heiter Aagaard i boka. Han var Fleischers adjutant, og blei beordra til å følge Fleischer i utlegd. Men då han ikkje fekk plass til kona si, gjekk han frå borde att. Det var ikkje plass, blei det sagt, for deretter å sleppe om bord ei mengd sivilistar av både kjønn. Det var ei fornærming av Fleischer, og slik var det sikkert meint. Sjefen for hæren, general Kristian Laake, bonde og venstremann, heiter Gudbrand Alu, og general Liljedahl i Kristiansand har namnet Vinjehaugen.

Korrekt

Fakta i boka innafor fiksjonsdelen er korrekte. Det gjeld også data og opplysningar vedkomande den andre hovudpersonen, Otto Ruge, av EE kalla Claes Sillén. Eg fann ei avslørande brevveksling mellom dei to generalane på

Eystein Eggen: *Generalen* Aschehoug

Riksarkivet. Fleischer såg på Ruge som sjølv hovudmannen bak øydelegginga av forsvaret, gjennom hærordninga av 1930. Brev mellom dei to i mai-juni 1940 var i ei iskald De-form. Fleischer la heller ikkje skjul på kva han meinte om regjeringa og regjeringas menn. Sjølv var han lenge «bøkført» som fascist på grunn av sine bidrag til «Norsk Militært Tidsskrift».

Håp om debatt

Vi fekk inga sann og skikkeleg drøfting av hendingane i 1940 etter krigen. Heller ikkje sanninga om kvifor Fleischer tok sitt eige liv. Regjeringa skulda på at Fleischer ikkje kunne samarbeide med britane. Då dei sparka han, utnemnde dei ein ukjend offiser som forsvarssjef, og sende Fleischer i fornedrande eksil. Majoren som blei henta over frå Finland, via Sverige, hadde ikkje vore med i krigen, og hadde difor heller ikkje skrive under offisersæresordet. Dei mest aktuelle kandidatane blei bodsende, men orsaka seg med at dei hadde forplikta seg til å seie nei, og blei verande i Noreg.

Eg vonar boka kan bidra til sakleg debatt kring dette og andre sentrale spørsmål, som: hærordninga frå 1930, som Fleischer gav Ruge eit median-svar for, ikkje-nøytraliteten og

«spellet» for å kome på «rett side», gjeldande mobiliseringsordning (les Arne Borgersruds artikkel «Er du blitt gær'n, Ljungberg?» i Historisk Tidsskrift nr. 3, 1996), den vilkårsause kapitulasjonen med meir. Det er viktig å få oss atlevande aktive deltakarane på banen. Då må det, no når den kalde krigen stort sett er slutt, bli lettare å få spalteplass for revisjonistiske synspunkt enn hittil. Viktigast av alt er det å få framtidens historikarar på banen, slike som ikkje sit bastant fast i sigerherreversjonar, basert på selektivitet, feilomsetjingar, karrieredraumar og så bortetter.

Fiksjon

Boka sluttar med ein fiksjon, når vi les at general Fergstad, på kapitulasjonsdagen i 1940 «hevet revolveren med begge hender», og, underforstått, skaut seg. Meldaren hadde ein samtale med Fleischer mykje seinare, då eg kom til London som reiseleiar for 47 frivilljuge, for å melde oss til kamp for eksil-regjeringa. Den gong var det ingen tvil om kva veg eg måtte velje. Seinare har eg meir og meir truidd, at eg kanskje hadde gjort som nordmenn flest, sett meg på gjerdet i påvente av at krigen skulle bli avgjort av andre, dersom eg hadde visst meir.

Sjølvsagt er det eit paradoks at eg (og andre krigsskoleutdanna offiserar) er stolt av å vere i selskap med general Fleischer og andre som har Krigskorset med sverd, og som i høve 50-årsjubileet har fått eit rom kalla opp etter seg på Krigsskolen. Slike tankar svirra i bakhovudet mens eg las *Generalen*, stadig meir sikker på at det ikkje var for eksil-regjeringa eg slåst. Ho svikta nemleg meir kapitalt, katastrofalt landet vårt, enn eg var klar over 9. april og seinare.

Svein Blindheim

Kven var Carl G. Fleischer?

Carl Gustav Fleischer (1883-1942) var offiser i 1905, kaptein i 1917 og major i 1930. I 1939 var han generalmajor og sjef for nøytralitetsvaktene i Nord-Noreg.

Då krigen braut ut i 1940, leia Fleischer kampane omkring Narvik. Iyskarane vart drivne bort frå Gratangen og traktene nord for Ofotfjorden. Etter at Narvik var gjenerobra av norske og franske avdelingar, vart tyskarane pressa opp mot svenskegrensa. Fleischer vart den første generalen som gav Hitler eit definitivt nederlag. Då den norske overkommandoen gjekk inn for kapitulasjon den 10. juni, var Fleischer imot dette. Han følgde med kongen og regjeringa til London. Der vart han sjef for Hærens Overkommando. Men det vart usemje mellom Fleischer og rådande politikarar. Våren 1942 vart Fleischer forbigått som forsvarssjef. Han vart sendt til Ottawa som militærattache, men vombrotet vart for stort for Fleischer. Han tok livet av seg i Canada i 1942.